Redacţiunea, Administraţiunea şi Tipografia:
BRAŞOVU, piaţa mare, Târgulu Inului Nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. Manuscripte nu se retrimitŭ.
Birourile de anunciurĭ:
Braşovŭ, piaţa mare, Târgulu Inului Nr. 30.
Inserate mai primescŭ în Viena R. Mosse. Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalek, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Dennsberg: în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat: în Frankfurt: G. L. Daube; în Hamburg: A. Steiner.
Preţulŭ inserţiunilorŭ: o seriă garmond pe o colónă 6 cr. şi 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă şi învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULU LVI.

„Gazeta“ ese în fiă-care ḑi
Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anŭ 12 fl., pe şése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe anŭ.
Pentru România şi străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe şése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 francĭ.
Se prenumĕră la tóte oficiele poştale din întru şi din afară şi la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Braşovŭ:
a administraţiune, piaţa mare, Tĕrgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe şése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ şi inserţiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 110. Braşovŭ, Vinerĭ, 21 Mai (2 Iunie) 1893.

Din causa sfintei sĕrbătorĭ de mâne, ḑiarulŭ nu va apăré până Sâmbătă séra.

Braşovŭ, 20 Mai v.

In préjma Blaşiului se află marea şi frumósa comună românéscă Sâncelŭ, care numĕră peste 1500 de suflete, are la vre-o 300 copii de şcólă şi e locuită aprópe esclusivŭ numai de Românĭ, a cărorŭ stare materială, în asĕmĕnare cu alte comune de-ale nóstre, se póte ḑice, că-i mulţumitóre. Mai e apoi şi reşedinţă protopopéscă şi numĕră în sînulŭ sĕu şi câţĭ-va proprietarĭ şi ómenĭ cu carte.

Din acéstă comună publicarămŭ sĕptĕmâna trecută o mică corĕspondenţă, care până acum a rĕmasŭ necombătută de nimenea şi în care ni-se spunea, că scóla confesională română de acolo a suferitŭ şi până acum unele neajunsurĭ cardinale, ér prin noulŭ proiectŭ de lege, privitorŭ la salarisarea învĕţătorilorŭ, ea este în primulŭ locŭ ameninţată de-a suferi loviturile ce li-s'au preparatŭ scólelorŭ nóstre prin acelŭ proiectŭ, — eventualŭ póte fi paralisată, orĭ chiar înlocuită printr'o sdravĕnă scólă unguréscă de statŭ.

Aceste descoperirĭ ni-s'au tăcutŭ în amintita corĕspondenţă din Sâncelŭ, alŭ căreia autorŭ ne întrébă pe noi, că ce ar fi de făcutŭ pentru a încungiura primejdia?

Ingrijirile corĕspondentului sunt în adevĕrŭ fórte temeinice. Décă chiar şi în Blaşiu, unde cu câţĭ-va anĭ înainte de asta s'ar fi părutŭ lucru de rîsŭ chiar şi numai a cugeta la vre-o concurenţă din partea streinilorŭ, décă chiar şi în Blaşiu, ḑicemŭ, Kulturegyletulŭ susţine astăḑĭ vre-o trei instituţiunĭ de maghiarisare, ér streinii ocupă tĕrĕmŭ din ḑi în ḑi mai multŭ: pentru ce óre o comună rurală, precum este Sâncelulŭ, sĕ nu pótă fi espusă cu timpulŭ la nisce calamităţĭ multŭ mai marĭ, de cum parŭ a fi cele venite până acum asupra bĕtrânei metropole a Blaşiului?

Unŭ lucru e sigurŭ: anume sigurŭ este, că pe câtŭ timpŭ adversarii noştri lucréză cu atâta stăruinţă pentru a ne paralisa pe tóte tĕrĕmurile, ér noi vomŭ sta cu mânile în sinŭ şi vomŭ privi cu nepăsare la cele ce se petrecŭ înaintea ochilorŭ noştri, periculŭ nu se va puté delătura. Acésta este o lege a firei şi în acéstă lege îşĭ găsesce esplicaţiunea sa şi periculul, de care este ameninţată astăḑĭ şcóla confesională română din Sâncelŭ.

Vedemŭ, că comune multŭ mai modeste, multŭ mai micĭ şi mai sĕrace ca Sâncelulŭ, décă au conducĕtorĭ harnicĭ şi însufleţiţĭ pentru binele şi înaintarea poporului, în scurtŭ timpŭ producŭ din nimicŭ resultate marĭ: ridică şcolĭ, edifică bisericĭ, întemeéză fondurĭ etc. Pentru ce óre sĕ nu pótă produce asemenĭ resultate o comună ca Sâncelulŭ, care pe lângă alte avantagii, mai este şi sub conducerea unui protopopŭ şi astfeliu ar fi chiămată de-a premerge cu esemplu între celelalte parochiĭ din tractŭ?

Lipsa mijlócelorŭ de venitŭ nu se póte lua ca motivŭ de scusă nicĭ într'unŭ casŭ, cu atâtŭ mai vĕrtosŭ nu în casulŭ de faţă.

Principiulŭ conducĕtorŭ este, că cine n'are mijlócele de lipsă trebue sĕ şi-le creeze însu-şĭ. Adevĕratŭ, că dela nimenea nu se póte pretinde sĕ facă ceea ce trece peste puterile sale, dér nimenea nu póte fi scusatŭ de-a face ceea ce póte şi trebue sĕ facă, ér despre o comună ca Sâncelulŭ nu se va puté ḑice, că dóră n'ar fi fostŭ în stare de-a face multŭ în direcţiunea binelui obştescŭ, décă conducĕtorii sei de cu bunŭ timpŭ ar fi lucratŭ şi stăruitŭ pentru ajungerea acestui scopŭ.

Cunóscemŭ comune românescĭ chiar în archidiecesa Blaşiului, carĭ cu 10—15 anĭ înainte de asta punêndŭ temelia unorŭ fondurĭ pentru asigurarea şcólei şi bisericei lorŭ, printr'o continuă sporire şi conscienţiósă administrare din partea vrednicilorŭ lorŭ preoţĭ, au ajunsŭ la capitale considerabile, aşa că astăḑĭ nu li-se póte face nicĭ o jignire prin noulŭ proiectŭ de lege şcolară alŭ ministrului Csaky.

Pentru ce sĕ nu fi pututŭ face asemenea şi alte comune românescĭ, décă conducĕtorilorŭ lorŭ nu li-ar fi lipsitŭ zelulŭ şi bunăvoinţa de lipsă? Şi pentru ce óre chiar astăḑĭ, când în adevĕrŭ „muculŭ a ajunsŭ la degete“, se mai găsescŭ comune marĭ şi bogate, precum este şi Sâncelulŭ, carĭ — după cum ni-se asigură, — nu întreprindŭ nimicŭ pentru evitarea periculului şi asigurarea viitorului lorŭ?

Noi amŭ ḑisŭ de multe-orĭ şi amŭ arătatŭ cu casurĭ speciale, că progresulŭ, stagnaţiunea, orĭ chiar regresulŭ poporului nostru depinde în cea mai mare parte dela conducĕtorii sĕi nemijlociţĭ, carĭ multŭ bine potŭ face, décă vréu, dér prin a lorŭ indiferenţă multŭ potŭ şi strica. Apelămŭ dér şi în casulŭ de faţă la bunulŭ simţŭ alŭ conducĕtorilorŭ nemijlociţĭ ai poporului nostru şi-i avertisămŭ sĕ nu-şĭ uite, că au o grea rĕspundere înaintea urmaşilorŭ şi a istoriei nóstre naţionale, care va sci la timpulŭ sĕu sĕ le recunóscă adevĕratele merite eluptate în aceste vremurĭ de grea încercare pentru poporulŭ nostru, dér nu va pregeta tot-odată sĕ stigmatiseze după meritŭ şi fără milă pe cei ce astăḑĭ vorŭ sĕ submineze viitorulŭ nostru prin nepăsarea lorŭ.

CRONICA POLITICA.

— (20) Maiu.

Din incidentulŭ păşirii energice a episcopatului românŭ gr. or. în şedinţa dela 29 Maiu n. a camerei magnaţilorŭ, fóia unguréscă „Magyar Hirlap“ publică unŭ articulŭ de fondŭ eşitŭ din péna faimosului Horvath Gyula, sub titlulŭ **„politică de naţionalitate incapabilă“**, în care se ḑice între altele: „Când Metropolitulŭ neuniţilorŭ, *Mironŭ Romanulŭ*, consilierŭ intimŭ alŭ Majestăţii Sale, s'a sculatŭ şi a vorbitŭ în camera magnaţilorŭ, — de unde în timpurĭ normale se aude numai glasulŭ moderaţiunei şi alŭ mulcomirii — făcêndŭ guvernului ungurescŭ imputărĭ pătimaşe, fiindcă intenţionéză a scóte din şcóle, prin lege, agitaţiunea neînfrênată şi prin fabricarea de martirĭ nu se vede împiedecat în împlinirea problemelorŭ statului: atuncĭ nime nu mai póte ignora, că lupta de naţionalitate doresce a se concentra pe lângă lupta confesională şi culturală. Tăciunele aprinsŭ, care ameninţă a aţiţa şi nimici concordia (?) dintre naţionalităţĭ, deja îlŭ învêrtesce cu mânĭ ce împartŭ binecuvêntare, pe-de-asupra rassei sale, archipăstorulŭ zelosŭ, consilierulŭ sincerŭ alŭ monarchului sĕu. Turma, cu saltărĭ de bucuriă, aştéptă în Sibiiu pe păstorulŭ ei. Că elŭ va merge acolo, orĭ consilierulŭ fidelŭ va fi aşteptatŭ la treptele tronului (ad audiendum verbum? — Red.), nu scimŭ. *Pretindemŭ însĕ dela guvernulŭ nostru, sĕ pună niţelŭ la cale pe acelŭ domnŭ, care nu-şĭ conduce poporulŭ pe drumulŭ păcei, ci pe celŭ alŭ primejdiei.* Politica guvernului — deşi fără voinţă — a câştigatŭ agitatorilorŭ românĭ pâne din martiriu, ér politica bisericéscă a camerei magnaţilorŭ — fără voiă — *a creatŭ unŭ conducĕtorŭ agitatorilorŭ şi aţiţătorilorŭ*“.

*

D-lŭ Ioanŭ *Lahovary* **ministrulŭ românŭ plenipotenţiarŭ** şi trimesŭ estraordinarŭ **la Parisŭ**, cu ocasiunea presentărei scrisorilorŭ sale de acreditare preşedintelui Republicei francese, a esprimatŭ următórea alocuţiune: Domnule Preşedinte, am onóre a vĕ presenta scriso-

---

FOELETONULU „GAZ TRANS.“

ESCURSIUNĬ
pe munţii Ţĕrei Bârsei şi ai Făgăraşului

de

Ioanŭ Turcu*)

I. *Buceciulŭ cu vêrfulŭ „LA OMŬ“. înălţime de 2508 metri. Munţĭ stâncoşĭ,*

Oraşulŭ Braşovŭ, situatŭ în partea cea mai sudŭ-ostică a Transilvaniei, — de unde apoi linia căii ferate trece prin pasulŭ dela Predealŭ în România — ca celŭ mai însemnatŭ oraşŭ comercialŭ din aceste părţĭ, este totŭ de odată şi celŭ mai bine cunoscutŭ.

Dela capulŭ vesticŭ alŭ Braşovului, unde este acuma biserica luterană evangelică a S-lui Bartolomeu, înaintândŭ totŭ pe drumulŭ principalŭ, ce duce în direcţiune sud-vestică, paralelŭ cu munţii din stânga, — înaintândŭ călĕtorulŭ pe acestŭ drumŭ, prin comunele Cristianŭ, Rêşnovŭ şi Tohanulŭ nou, ajunge la unŭ locŭ în faţa unui castelŭ vechiu, clăditŭ pe unŭ colţŭ de stâncă, carele însĕ şi aḑĭ este destulŭ de bine conservatŭ. In acestŭ punctŭ, josŭ sub castelŭ, spre vestŭ, în nemijlocita apropiere a unui rîuleţŭ, ce curge pe-acolo, délurile, cu tarĭ formaţiunĭ de stâncĭ din drépta şi din stânga, se apropie într'atâta unulŭ de altulŭ încâtŭ printre ele are locŭ numai drumulŭ, ce duce mai departe spre România şi apoi rîulŭ, ce curge pe-acolo.

Acestŭ castelŭ este castelulŭ Branului, ér rîulŭ ce curge josŭ prin strîmtóre, pe sub acestŭ castelŭ, este rîulŭ numitŭ „*Turcu*“. După numirea acestui rîu se vede, că şĭ-a căpĕtatŭ şi castelulŭ mai târḑiu numirea sa germană de „Turc-Burg“ şi apoi Törcz-Burg, deóre-ce acestŭ castelŭ, după numele primului lui fundatorŭ, alŭ cavalerului germanŭ Dietrich, la începutŭ, până n'a fostŭ clăditŭ în forma sa de aḑĭ, avea numirea germană de „Dietrichstein“; clădindu-se castelulŭ la începutŭ, pe la anulŭ 1211, sub domnia regelui Ungariei Andreiu alŭ II, numai din lemnŭ, carele apoi la anulŭ 1342 şi cu deosebire la 1377, sub domnia regelui Ungariei Ludovicŭ celŭ mare, s'a transformatŭ întărindu-se şi clădindu-se din materialŭ solidŭ. Asfeliu însĕ, după cum este elŭ astăḑĭ, s'a clăditŭ numai pe la anulŭ 1608, sub domnia principelui Transilvaniei Sigismund Rákoczy, ce se póte vedé şi din inscriptia de pe o pétră mare, ce este aşeḑată în zidulŭ castelului în afară de-asupra uşei dela intrare.

S'a mai renovatŭ apoi acestŭ castelŭ la anulŭ 1723 şi la anulŭ 1886. Castelulŭ acum este proprietatea comunei urbane Braşovŭ. Deosebită atenţiune atrage asupra sa fântâna cea adêncă din curtea acestui castelŭ, săpată mai totŭ în stâncă şi înfiorătórea temniţă, îngustă şi întunecată, a castelului, unde multe jertfe şĭ au aflatŭ tragiculŭ lorŭ sfêrşitŭ, pentru rĕsbunarea sórţei, cărora s'a formatŭ şi esistă în fantasia poporului, în deosebite înfăţişărĭ misteriose, „Fântâna castelului“, carea nóptea târḑiu, după ce'şĭ sfrîşesce obicĭnuitulŭ sĕu bocitŭ tristŭ, soţia sa buha, din stânca învecinată din Măgură, se arată şi ea în diferite figurĭ fantastice, cântândŭ şi jălindŭ nenorocitele jertfe ale trecutului şi puterea căḑută a acestui locŭ.

Dela castelŭ în josŭ şi în susŭ, împrăştiate împrejurŭ, se află cele 10 comune brănene, aḑĭ de sine stătătóre, carĭ însĕ înainte de anulŭ 1872 formau o singură comună cu 10 cătune, sub numirea generală de „Branŭ“, ce după înţelesulŭ cuvêntului slavonŭ însemnéză barieră, *pórtă*, aşa cum se numesce şi în limba română una din comunele brănene, pe alŭ cărei teritorŭ se află castelulŭ, vama ungară din Branulŭ inferiorŭ şi strîmtórea de sub castelŭ, întocmai ca şi o pórtă, pe carea nicĭ decâtŭ nu o póte ocoli călĕtorulŭ. Una din comunele brănene, ḑicŭ, pe alŭ cărui teritoriu se află tóte acestea, se şi numesce comuna „*Pórta*“.

O însuşire deosebită are acéstă strîmtóre de sub castelulŭ Branului, căcĭ sĕ fiă timpulŭ câtŭ de liniştitŭ, din ea vêntulŭ bate în continuu, se póte ḑice fără întrerupere, în direcţiune dela sudŭ spre nordŭ, astfelŭ, că de multe orĭ, când şi în alte locurĭ este vêntŭ, aicĭ apoi este vêntulŭ atâtŭ de putericŭ, încâtŭ voindŭ

---

*) Escursiunĭ făcute înainte de 1889.